

Inhoud:

1. Opzet van het evaluatie-onderzoek
2. Start van de pilot
3. Ervaringen pilot in 2013
4. Ervaringen pilot in 2014
5. Lessen voor vervolg
6. Aanbevelingen

Meedoen in Kinderdijk

Een lerende evaluatie

De gemeente Alblasterdam zoekt via de pilot Kinderdijk naar nieuwe samenwerkingsvormen om de eigen kracht die in de wijk Kinderdijk aanwezig is te stimuleren. De gemeente wil met de pilot het zelforganiserend vermogen binnen de wijk Kinderdijk versterken zodat de bewoners voorbereid zijn op ontwikkelingen in de zorg en de sociale zekerheid.¹ Het Onderzoekcentrum Drechtsteden (OCD) evalueert het proces en resultaat van de pilot Meedoen in Kinderdijk. Hoe beoordelen de betrokkenen de pilot tot nu toe? En welke lessen zijn er voor verbreding van de aanpak naar andere delen van Alblasterdam?

We kijken eerst terug op de start van de pilot en beschrijven vervolgens het proces en de resultaten van de pilot, zoals betrokken bewoners en organisaties dit hebben ervaren. Hieruit volgen de conclusies en aanbevelingen voor het vervolg.

1 Opzet van het evaluatie-onderzoek

Meedoen in Kinderdijk heeft zijn oorsprong in het collegeprogramma van het vorige college (2010). De pilot is opgezet als experiment: het proces van doen, leren en verbeteren staat centraal. Door te experimenteren ontstaat inzicht in wat wel en wat niet werkt. Op deze manier kan de wijk, volgens de gemeente, groeien in de nieuwe situatie en een voorbeeld zijn voor andere wijken.

Het collegeprogramma (2010) over de pilot Kinderdijk:

"Het college hoopt dat in de zich hernieuwde samenleving ruimte komt voor elkaar, zodat de saamhorigheid en meedoen gaan prevaleren boven individualisme en eenzaamheid. In de pilot zal het college faciliteren om deze kwaliteiten in Kinderdijk te versterken, om van daaruit de maatschappelijke visie van de gemeente verder vorm en inhoud te geven. De behoefte van de lokale samenleving zal leidend zijn en het gemeentelijk beleid volgend."

Het evaluatie-onderzoek is ook als lerende evaluatie vormgegeven.² In het evaluatie-onderzoek beantwoorden we de volgende vragen:

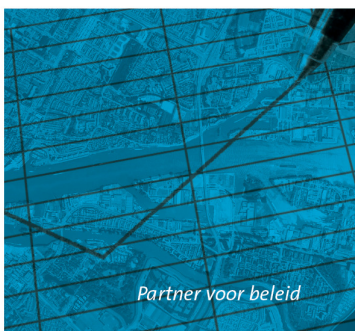
1. Hoe beoordelen betrokkenen de communicatie en samenwerking met elkaar en met de gemeente binnen de pilot?
2. Hoe beoordelen betrokkenen het doel, proces en werkwijze in het project?
3. Hoe beoordelen betrokkenen het resultaat van het project?
4. Welke lessen kan men trekken uit de pilot ten behoeve van een eventuele verbreding van de aanpak naar andere (Alblasterdamse) wijken?
5. Wat zijn de mogelijkheden van zelfredzaamheid en het zelforganiserend vermogen van bewoners en hoe kan dit door de gemeente worden gefaciliteerd/ondersteund?

2 Opzet en start van de pilot

De pilot is in 2012 intern voorbereid en daarna van start gegaan. De inrichting van de wijk Kinderdijk in materiële zin (buurtrenovatie en vestiging van MFC Maasplein) is afgerond. De aanleiding van de pilot zijn de ontwikkelingen in maatschappelijke ondersteuning: bij ondersteuningsvragen wordt eerst gekeken naar de eigen kracht van inwoners en hun netwerk. Deze versterking van de sociale infrastructuur is het hoofddoel van het Wmo beleid. Dit wordt uitgewerkt in vijf subdoelen:

¹ De gemeente bereidt zich hiermee voor op de decentralisatie van AWBZ taken naar de gemeenten (Wet maatschappelijke ondersteuning), de decentralisatie van de jeugdzorg en de participatiewet.

² Bij een lerende evaluatie reflecteren de evaluator (het OCD) en de betrokkenen samen tijdens het proces al op het project om zo samen tot verbeteringen te komen. Dit in tegenstelling tot een traditionele evaluatie waar de evaluator achteraf de successen en mislukkingen van het project in kaart brengt.

Onderzoekcentrum
Drechtsteden

1. versterking van de sociale samenhang in buurten;
2. het realiseren van een denkverandering bij professionals en burgers over eigen kracht en verantwoordelijkheid;
3. activeren van het zelforganiserend vermogen van de inwoners, maatschappelijke instellingen, organisaties, etc.;
4. goede communicatie en informatievoorziening richting burger over verschillende (algemene) voorzieningen.
5. meer en betere afstemming tussen maatschappelijke partners onderling en tussen maatschappelijke partners en gemeente.³

Opdracht (Plan van aanpak pilot Kinderdijk):

"Versterk het zelforganiserend vermogen van de wijk op een manier waardoor de bewoners van Kinderdijk zijn voorbereid op ontwikkelingen in de zorg en sociale zekerheid. Maak zoveel mogelijk gebruik van het aanwezige talent in de wijk en bestaande voorzieningen."

Binnen de pilot werken maatschappelijke partners met bewoners samen aan een aantal projecten. Zij gaan aan de slag met ideeën die zij zelf hebben ingebracht. Voorbeelden van maatschappelijke partners zijn: Rivas, Woonkracht 10, Ichtuskerk, Stichting Welzijn Alblasserdam en de bibliotheek. Voorbeelden van participatieprojecten zijn een sporttoernooi voor de wijk, het matchen van de vraag en aanbod van vrijwilligers, en een klussendienst. De gemeente wil binnen de pilot zoveel mogelijk gebruik maken van de 'eigen kracht' en het talent dat in de wijk Kinderdijk aanwezig is.

Bij de aanvang van de pilot is een sociale kaart gemaakt van de wijk Kinderdijk. Meer dan 35 partijen, van kerken tot de woningcorporatie en van bewonerscommissie tot voedselbank, zijn bevraagd over wat ze doen, met wie ze samenwerken en welke ideeën ze hebben over de versterking van 'eigen kracht'⁴. De rol van de gemeente Alblasserdam is faciliterend: de gemeente ondersteunt bij het opstarten van projecten (zoals bijvoorbeeld een klussendienst in de wijk) om het vervolg over te laten aan de betrokken partijen.

Uit de ideeën die zij naar voren brachten zijn er acht geselecteerd:

Saamhorigheid: warme contacten met de buurt, Meedoen in het MFC: aansprekende activiteiten voor iedereen, Meedoen door een goede match van vraag en aanbod werk/klussen, Meedoen op de digitale snelweg, Zorg dichtbij: vroeg signaleren, Zorg dichtbij: snel ingrijpen, gebruik maken van eigen kracht, langer in eigen omgeving, Het huishoudboekje op orde: een sluitend netwerk, Een goede start voor kinderen.

Uit deze ideeën zijn de volgende projecten voortgekomen:

- Behoeftenonderzoek voor activiteiten in het MFC en een klussendienst;
- Digitaal archief voor de wijk;
- Matchen vraag en aanbod vrijwilligers;
- Reparatiecafé en kledinginzamelpunt;
- Samenwerking vrijwilliger/ mantelzorger/ professional bij dementie;
- Schuldhulpmaatje en ondersteuning financieel;
- Vernieuwend toeleiden naar zorg;
- Jeugd en jongeren;
- Website;
- Opknapbeurt Scheldeplein;
- Duurzaamheid en
- Groen

Al deze projecten hebben in de loop van 2013 een 'trekker' (projectleider) gekregen en er zijn partners aangekoppeld. Samen zijn zij aan de slag gegaan in kleine werkgroepen om ideeën uit te werken en een projectplan op te stellen. De gemeente heeft hen hierbij ondersteund.

Het totale netwerk van betrokken bewoners en professionals is in 2013 vier keer bij elkaar gebracht tijdens een netwerkbijeenkomst in het MFC Maasplein.

³ Strategisch Communicatieplan Meedoen in Alblasserdam

⁴ Bron: Burgerkracht in Alblasserdam 2013), VNG Praktijkvoorbeelden, <http://praktijkvoorbeelden.vng.nl/databank/burgerparticipatie/burgerparticipatie-projecten-burgerkracht/burgerkracht-in-alblasserdam.aspx>

3 Ervaringen pilot in 2013

Eind 2013 is via een focusgroepgesprek met de trekkers van projecten het eerste jaar van de pilot geëvalueerd. De geïnterviewde trekkers van projecten en bewoners zijn, over het algemeen positief over het proces tot nu toe. "Er is goede communicatie vanuit de gemeente", "De samenhang tussen organisaties is werkenderweg in gang gezet. Dat is positief", "De gemeente is vrij ver in het proces. Dat komt mede doordat de gemeente enerzijds kan profiteren van de sterke lokale verankering en anderzijds van de strategische schaal van de Drechtsteden⁵", dit zijn enkele voorbeelden van redelijk positieve reacties op het proces (meer bepaald de samenwerking en communicatie) tot nu toe.

Minder positief zijn de professionals en betrokkenen over de frequentie en de invulling van de netwerkbijeenkomsten. Over de netwerkbijeenkomsten werd gemeld dat deze zich leken te herhalen met presentaties waar de projecten mee bezig zijn. In veel gevallen bevonden de projecten zich nog in de opstartfase en was het gepresenteerde daardoor nog weinig concreet, bij een volgende netwerkbijeenkomst was dat vervolgens eveneens het geval.

Er zijn tijdens het focusgroepgesprek eind 2013 drie ontwikkelpunten genoemd:

- Organisaties verwachten meer duidelijkheid in doel en middelen van de projecten en de inzet van de gemeente;
- Het betrekken en activeren van bewoners moet nog ontwikkeld worden. Het is de vraag hoe bewoners gestimuleerd kunnen worden mee te doen en meer voor elkaar te doen;
- De meeste projecten bevinden zich in de definitie- en ontwerpfase. De stap naar voorbereiding en realisatie moet nog worden gezet. Eind 2013 is wel het behoeftenonderzoek voor activiteiten in het MFC en een klussendienst uitgevoerd.

4 Ervaringen pilot in 2014

Begin 2014 is door de gemeente een visie uitgebracht over participatie en Netwerken in Alblasserdam, waarin het belang van de pilot Meedoen in Kinderdijk wordt bevestigd. Kleinschaligheid, nabijheid en zichtbaarheid staan in de visie centraal. Het nieuwe college gaat op deze weg door.

Inspelen op behoeften van bewoners (Visie op participatie en netwerken, Gemeente Alblasserdam)

"In 'Meedoen in Kinderdijk' is gezocht naar een manier om te borgen dat inzet van professionals aansluit op de behoeften in de wijk. Tijdens de gesprekken hierover ontstond het idee van een 'coördinatiegroep' die bestaat uit bewoners. De bewoners hebben voeling met wat er speelt in hun buurt of wijk. In de coördinatiegroep worden zij door professionals gevoed met ideeën voor (innovatieve) vormen van dienstverlening. Bewoners toetsen of de vormen passen bij de vraagstukken die er in de wijk zijn en of deze 'eigen kracht' uitstralen en bewoners helpen zo snel mogelijk weer op eigen benen te staan.

De werkwijze van 'Meedoen in Kinderdijk' wordt in 2014 geëvalueerd. Intentie is om de succesvolle elementen van de werkwijze te verbreden naar andere wijken van Alblasserdam.

Mede naar aanleiding van de ervaringen uit 2013 zijn de algemene bijeenkomsten wat anders vormgegeven. In het eerste kwartaal is een themabijeenkomst over veiligheid georganiseerd (welke druk bezocht is). In het tweede kwartaal is een bijeenkomst rondom de vier thema's van de coördinatoren: zorg, activiteiten, fysiek en financiën georganiseerd.

Half september 2014 is een focusgroepgesprek georganiseerd waarbij de vragen uit de evaluatie aan de orde zijn gekomen.

⁵ Bron: Schalk, J.M.A. & M.C.A. Bakx (2013): *Tussenevaluatie Meedoen in Kinderdijk: Proces tot nu toe en prioriteiten*, Onderzoekcentrum Drechtsteden.

Communicatie en samenwerking binnen de pilot

Wat gaat goed? De inventarisatie van de sociale kaart van de wijk begin 2013 bleek een belangrijke aanjager te zijn van samenwerking. De betrokken organisaties in de wijk wisten elkaar daardoor beter te vinden. De onderlinge communicatie is verbeterd.

Wat kan beter? Binnen de projecten verloopt de communicatie en samenwerking over het algemeen goed. Het overzicht van hoe het met de projecten gaat is er echter niet meer. Dat is het nadeel van de verandering die begin 2014 is ingevoerd. Er blijft bij actieve bewoners en organisaties behoefte om over de voortgang van elkaars projecten geïnformeerd te blijven.

Vervolg: De gemeente zal in overleg met de trekkers nagaan op welke manier de onderlinge informatie en ervaring-uitwisseling georganiseerd kan worden.

Begin 2014 zijn vier actieve bewoners als coördinatoren binnen de wijk voor onderwerpen benoemd. Uit de ervaringen tot nu toe blijkt dat dit geen efficiënte organisatievorm is.⁶ Waarschijnlijk zal ook voorgesteld worden om te stoppen met het coördinatorenoverleg.

Proces en werkwijze binnen de pilot

Begin 2014 zijn ook fysieke projecten, Scheldeplein, duurzaamheid, groen en speelvoorzieningen, bij de pilot aangehaakt. Het voordeel is dat hiermee gemakkelijker meer bewoners betrokken raken. De avond over veiligheid trok bijvoorbeeld veel bewoners. Een nadeel is dat nu minder duidelijk is waar "Meedoen in Kinderdijk" wel of niet over gaat. Meer duidelijkheid over doel en middelen van de projecten en de inzet van de gemeente is gewenst, zo bleek uit het focusgroepgesprek.

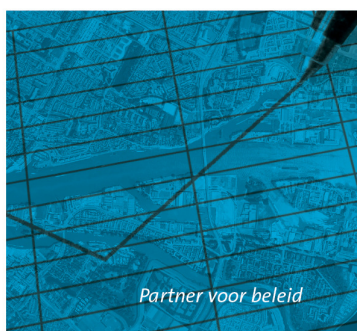
Vervolg: Voor de werkgroepen die doorgaan binnen Meedoen zal er per thema/ project een duidelijk voorstel voor het vervolg komen.

Omdat de doelstellingen van Meedoen (het voorbereiden van bewoners en organisaties op de veranderingen in de zorg en sociale zekerheid) één op één passen binnen de decentralisatieopgave, lijkt het logisch dat Meedoen een integraal onderdeel wordt van het Uitvoeringsprogramma Wmo, dat uitgebracht wordt door de gemeente. Daardoor zal meer structuur komen in Meedoen in Kinderdijk en worden werkgroepen en opgaven beter ingebed. Andere werkgroepen (zoals matching vraag en aanbod) zullen naar waarschijnlijk in het bestaande takenpakket van betrokken organisaties passen. En groen, duurzaamheid en communicatie kunnen een plek krijgen binnen de wijkkerngroep.

Vervolg: De komende periode wordt nagegaan of dit voorstel in lijn is met de wensen van het college en de betrokken organisaties.

Resultaten van de projecten

Aan het eind van het derde kwartaal 2014 zijn de meeste projecten in vergelijking met eind 2013 een stapje verder, zo blijkt uit een inventarisatie van juli 2014 en een beschrijving van de stand van zaken tijdens het focusgroepgesprek. In de tabel geven we dat schematisch weer.

Onderzoekcentrum
Drechtsteden

Tabel 1 Stand van zaken

project	trekker	fase project ⁷	stand van zaken
activiteiten in het MFC	Ingrid Willems (SMILE) en SWA	gestaakt	gaat vooral om communicatie ism werkgroep en wijkkerngroep
klussendienst	SWA, Ingrid Willems (SMILE) en WoonCadans	in uitvoering	Uitvoering gestart door SWA, afstemming WoonCadans
Qido (digitaal archief)	Bart van Aanholt Bibliotheek A tot Z	in uitvoering	loopt inmiddels goed.
match vraag en aanbod vrijwilligers	Mattanja Kroon (SWA)	ontwerp	stap maken naar plan van aanpak
reparatiecafé en kledinginzamelpunt	Astrid van Tricht (Gemiva-SVG)	gestaakt	mogelijkheden verder onderzoeken
dementie (pilot langdurige zorg)	Lilian Bouman (Rivas)	in uitvoering	stappen maken in de uitvoering
financiën/schuldhulpmaatje	Nienke Nederveen (SWA)	product quick scan opgeleverd, in uitvoering	in principe afgerond, maar belang communicatie blijft
rol diaconieën	Leni Hoogendoorn (Agathos Thuiszorg)	uitgevoerd	men weet elkaar te vinden
vernieuwend toeleiden naar zorg	Bas ter Stege (JSO)	wordt onderzocht in het kader van Dok11	geen go vanuit regio
jeugd en jongeren	nog te bepalen	uitgevoerd	vervolg hangt af van wensen
scheldeplein	David Post	definitie	kernteam gevormd van bewoners en gemeentelijk projectleider
duurzaamheid	Harry Struik/David Post (Wijkkerngroep)	initiatief	afstemmen met wijkkerngroep
groen	Harry Struik/David Post (Wijkkerngroep)	definitie	afstemmen met wijkkerngroep
speelvoorzieningen	Erik van Loon (speeltuinenvereniging)	initiatief	binnen gemeente uitzoeken wat kan

Bron: overzicht stand van zaken 10 juli en focusgroepgesprek 15 september, laatste stand van zaken eind oktober 2014

We zien echter ook dat de magie van de pilot wat uitgewerkt lijkt te raken, nu projecten afgerond zijn, gestopt zijn, in uitvoering zijn of opgepakt zijn in bestaande samenwerkingsverbanden. Het lijkt tijd om aan de pilot hernieuwd focus aan te brengen.

5 Lessen voor vervolg

Zelfredzaamheid/zelforganiserend vermogen

Vanuit bewoners is er in eerste instantie behoefte om communicatie naar de bewoners te versterken. De wijkkerngroep onderzoekt de mogelijkheden van een wijknieuwsbrief.

Vervolg: Veel is nog in beweging. De grote verandering moet nog plaatsvinden, als het Rijk per 1-1-2015 taken zal overdragen aan de gemeenten. Het is voor gemeente en zeker voor bewoners dus allemaal nog niet duidelijk wat de veranderingen per 1-1-2015 gaan betekenen, waardoor ook het doel en de resultaten van Meedoen in Kinderdijk pas in 2015 duidelijker kunnen worden. Het belangrijkste resultaat tot nu toe is dat organisaties en bewoners met elkaar in gesprek zijn.

Verbreiding naar andere wijken. Waar rekening mee te houden?

Tijdens het focusgroepgesprek zijn een aantal punten genoemd:

- Kijk voordat je in een andere wijk start eerst naar alle activiteiten en initiatieven die er al zijn, daar kun je mooi op voortborduren.
- Het is belangrijk om één centraal punt te hebben in de wijk (zoals De Alblashof). De "stap" naar het gemeentehuis is voor een aantal bewoners met hulpvragen te groot. Het versterken van de functie van het gebouw als contactpunt tussen organisaties en bewoners blijft belangrijk.
- Het is belangrijk een duidelijk doel en structuur aan te geven.

⁷ De fase-indeling van een project volgens de fasen initiatief, definitie, ontwerp, voorbereiding en realisatie

Onderzoekcentrum
Drechtsteden

- Er zijn waarschijnlijk ook financiële middelen nodig om zaken te organiseren.
- Zorg ervoor dat er een inventarisatie (sociale kaart) gemaakt wordt van organisaties en (bewoners)organisaties en initiatieven in de wijk).
- Een goede demografische, sociaal-geografische beschrijving van de wijk kan helpen. Eigenlijk zou je de behoefte van inwoners willen weten: wat wordt gemist in de wijk.
- Het geven van goede (inspirerende) voorbeelden werkt. Daarom blijft het belangrijk om onderling bekendheid te geven aan hoe het met de projecten gaat.
- Communicatie naar bewoners over de grote veranderingen na 1-1-2015 en de nadruk op de eigen inzet (bewustmaking) is belangrijk.

Vervolg: De gemeente kan deze punten in overweging meenemen bij het Uitvoeringsprogramma Wmo.

6 Aanbevelingen

Op basis van de ervaringen van bewoners en organisaties met de pilot in 2013 en 2014 komen we tot vier aanbevelingen:

1. Ben duidelijk in de rol opvatting en verdeling.

Gemeente behoudt de coachrol

Bij dit stadium van Meedoen in Kinderdijk past voor de gemeente een stimulerende actieve, maar ook zo veel mogelijk terughoudende rol, te vergelijken met een coach, die op een positieve manier de kracht uit de wijk versterkt. Een coach doet voor, maakt bewust, neemt belemmeringen weg, maar neemt niet over.

2. Houd oog voor de bewoners

Een groot risico binnen de pilot is dat, in het verlengde van de theorie, professionals de taken overnemen die voor bewoners van de wijk Kinderdijk bedacht waren. Dit komt mede doordat het lastig is om bewoners te activeren. Er is geen standaardrecept om bewoners te activeren, maar houd in ieder geval voldoende en op tijd oog voor ze. Door ze in een vroeg stadium te betrekken, bijvoorbeeld al in de definitiefase van een nieuw idee of project, kan ook draagvlak verkregen worden voor de uiteindelijke realisatie(fase).

Een ander element binnen dit punt vormt het betrekken van diverse groepen bewoners. Het MFC Maasplein wil het kloppend hart van de wijk zijn voor alle bewoners, dat vraagt betrokkenheid van oude én jonge bewoners uit de wijk. Met name deze laatste groep lijkt nu nog weinig betrokken te zijn.

3. Breng focus aan, vanuit het doel

Professionals en bewoners hebben het gevoel dat er "steeds meer" projecten aan de pilot worden toegevoegd. Ze geven aan dat het op een gegeven moment ook teveel kan worden. "We missen een punt waar het samen komt". Focus op een beperkt aantal project passend bij het thema meedoen kan helpen om de focus op de doelen te houden.

4. Meer (en gerichte) publiciteit

De gemeente zou meer publiciteit moeten geven aan Meedoen in Kinderdijk, dit gaven professionals en bewoners aan. Meedoen in Kinderdijk is nu, zo werd gezegd, voor veel inwoners nog onbekend. Men heeft er nog niet mee te maken. Het onderzoek onder bewoners naar de belangstelling voor activiteiten en diensten maakte dit ook duidelijk. Diverse activiteiten, waar wel behoefte aan is, zijn bij bewoners nog niet bekend. Meer en gerichte publiciteit kan deze activiteiten bekend(er) maken. Het toevoegen van kalenderfunctie (wat is wanneer te doen in het MFC Maasplein?) op de website kan een eerste concrete actie zijn. Een ander voorbeeld om meer bekendheid te genereren zou een buurtkrant kunnen zijn. Om meer jongeren te betrekken lijkt meer publiciteit via sociale media (o.a. Facebook) kansrijk.

drs. J.M.A. Schalk
drs. Guido Müller
oktober 2014

Postbus 619
3300 AP Dordrecht
(078) 770 39 05

ocd@drechtsteden.nl
www.onderzoekcentrumdrechtsteden.nl

Partner voor beleid

